

BIBLIOGRAFICKÝ SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Prameny

A: *Prameny liturgické*

- „Agenda“ [dr. Karla Farského], In: *Zpěvník písní duchovních*, Praha 1930, s. 270–371.
- Agenda* [Za vedení ideové rady Církve československé zpracoval a upravil V. Drtina], Praha 1951.
- Agenda. První část. Obřadní příručka Církve československé husitské*, Praha 2006.
- Agenda Českobratrské církve evangelické. Bohoslužebná kniha. Díl první*. Praha 1983, s. 172–191.
- The Bobbio Missal. A Gallican Mass-Book*, ed. E. A. Lowe, Suffolk 1920.
- Bohoslužebná kniha církve československé* [Za vedení Liturgické komise zpracoval a upravil Alois Tuháček. Nápěvy Josef F. Pícha], Praha 1952.
- Agenda Evanjelickéj cirkvi augsburského vyznania na Slovensku*, red. J. FILO a kol., 2. vyd., Liptovský Mikuláš 1996.
- Agenda Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego (luterańskiego)* [oprac. Synodalna Komisja ds. Liturgii i Muzyki Kościelnej; red. B. Giemza], Dziegielów 2007.
- Agenda provinciae ecclesiasticae Moraviae. Pars prima. De sacramentis*, Olomucii 1932.
- Benedikcionál*, Praha 1994.
- Collectio Rituum ad instar appendicis Ritualis Romani pro diecesibus Statuum Foederatorum Americae Septentrionalis*, Milwauchiae 1954.
- A Christian Celebration of Marriage, An Ecumenical Liturgy, Revised Edition*, CCT, Minneapolis 1995.
- De benedictionibus*, Città del Vaticano 1984.
- Eucharistická slavnost Starokatolické církve: starokatolický misál*, Praha 2011.
- Die Feier der Trauung im Katholischen Bistum der Alt-Katholiken in Deutschland*, Bonn 2001.
- Kniha modliteb a služebností Českobratrské církve evangelické*. Praha 1939.
- Le Liber Ordinum*, ed. M. Férotin, Roma 1996.
- Liber sacramentorum Romanae Aeclesiae ordinis anni circuli*, ed. L. C. Mohlberg, Roma 1981.

- Malý trebník, I. část*, Prešov 2006.
- Malyj trebnik'*, Rim 1952.
- Il Messale Romano del Vaticano II. Orazionale e Lezionario*, ed. F. Dell'Oro, Torino, 1981.
- Missale Romanum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum Auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. II cura recognitum, Editio typica tertia*, Typis Polyglottis Vaticanis, Città del Vaticano 2002.
- Mše svatební. Český misál. Sešit II.*, [Vydáno péčí Klubu reformního duchovenstva], Praha 1920.
- Návrh obřadních modliteb. Liturgické komisi předkládá duchovenstvo církve českomoravské vikariátů budějovického a táborského.* [Nákladem rady starších církve českomoravské v Budějovicích], Budějovice 1940.
- Obřadní kniha církve starokatolické* (Ritualbuch der altkatholischen Kirche), Praha 1942 [strojopis].
- Obrzędy sakramentu małżeństwa według tradycji Kościoła Bizantyńskiego*, přel. H. Paprocki, *Vox Patrum* 5 (1985), sv. 8–9, s. 345–363.
- Ordo celebrandi matrimonium*, Città del Vaticano 1969.
- Ordo celebrandi matrimonium*, Città del Vaticano 1991.
- Le pontifical romain du XIIe siècle*, ed. M. Andrieu, Città del Vaticano 1938.
- Rituale Romanum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II renovatum Auctoritate Pauli PP. VI editum Ioannis Pauli PP. II cura recognitum. Ordo Celebrandi Matrimonium, Editio Typica Altera*, Typis Polyglottis Vaticanis, Città del Vaticano 1991.
- Rituale Romanum. Editio prima post typicam anno 1953 promulgata*, Roma 2001.
- Rituale Romanum. Editio princeps (1614)*, Città del Vaticano 2004.
- Rukověť posvátných obřadů pravoslavné církve*, Praha 2010.
- Římský misál* [Přeložil a poznámkami liturgickými opatřil Marian Schaller], 4. vyd., Praha 1947.
- Římský rituál, Svatební obřady*, 2. vyd., Česká biskupská konference, Praha 2007.
- Sacramentarium Veronense*, ed. L. C. Mohlberg, Roma 1994.
- Sacramentarium Veronense. Cod. Bibl. Capit. Verona. LXXX V/8 0/*, (eds.) L. C. MOHLBERG–L. EIZENHÖFER–P. SIFFRIN (eds.), Roma 1978.
- Le sacramentaire Grégorien*, ed. J. Deshusses, sv. 1, Fribourg 1992.
- Siddur Etz Hayyim. The Complete ArtScroll Siddur, Nusach Sefard*, New York 2002.

- Les Statuta ecclesiae antiqua*, ed. Ch. Munier, Paris 1960.
- Svatební obřady*, Praha 1971.
- Talmud Bavli*. Edited by R. H. Goldwurm. New York 2001.
- Traditio apostolica*, ed. W. Geerlings, Freiburg 1991.
- Trauung. Agende für die Union Evangelischer Kirchen in der EKD*, Bd. 4, Bielefeld 2006.
- Trebník'. Čast' p'rvaja*, Rim 1945.
- Zpěvník Církyve československé husitské*. Praha 2005.

B: Prameny patristické

- AMBROSIUS, *Epistola 19*: PL 16, 1024–1036.
- ARNOBIUS IUNIOR, *Praedestinatus*: PL 53, 587–67.
- AURELIUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum 122*: PL 37, 1629–1639.
- AURELIUS AUGUSTINUS, *De Genesi contra manichæos*, II, 24, 27: PL 34, 215.
- BEDA VENERABILIS, *In Genesim I*, 8, CCSL 118 A, 299.
- EUSEBIUS GALLICANUS, *Collectio homiliarum. Homilia 27. De Ascensione Domini 7*, (ed.) F. GLORIE, CCSL 101, 112, Wien 1970.
- FULGENTIUS Z RUSPE, *Ad Monium 2,10*; CCSL 91, 472, (ed. FRAIPONT, 1968).
- HIERONYMUS, *Adversus Iovinianum 1*, 16, PL 23, 266.
- HIERONYMUS, *Tractatus de Psalmo 91*, (ed.) O. MORIN, CSEL 78, 27, Wien 1958.
- IRENEJ Z LYONU, *Adversus haereses III*, 16,7; SCh 211, s. 314-315.
- ISIDOR DE SEVILLA, *De ecclesiasticis officiis*, PL 84, 809–814.
- ISIDOR DE SEVILLA, *Etymologiae XIX–XX*, Praha 2007.
- List Diognetovi 5, 1–2.4.6*, in: *Spisy apoštolských otců*, Praha 2004, s. 173–184.
- NIKOLAUS I., *Ad consulta Bulgarorum*: PL 119, 978–1116.
- SIRICIUS, *Epistola ad Himmerium*: PL 13, 1131–1148.
- TERTULLIANUS, *Ad uxorem II*: PL 1, 1401–1418.
- TERTULLIANUS, *Apologeticus*: PL 1, 303–604.
- TERTULLIANUS, *De virginibus velandis*: PL 1, 935–962.

C: Prameny ostatní

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. [Podle ekumenického vydání z r. 1985], Praha 1990.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Vierte, verbesserte Auflage, Stuttgart 1990.

Bonnská dohoda. On-line dostupná: <http://www.starokatolici.cz/o-nas/dokumenty/ekumena/the-bonn-agreement-bonnska-dohoda>.

Dokumenty II. vatikánského koncilu, ed. O. Mádr, Praha 1995.

Ekumenické konsenzy III: dokumenty Smíšené komise mezi katolickou církví a Koptskou pravoslavnou církví, (1973–1992), Olomouc 2011.

JAN PAVEL II, *Familiaris consortio,* Praha 1992.

Kniha svornosti: symbolické čili vyznavačské spisy evangelických církví augsburské konfese: nové české znění podle standardní německo-latinské edice, s přihlédnutím k dosavadním převodům, Praha 2006.

Nový občanský zákoník účinný od r. 2014, Ostrava 2012.

Katechismus katolické církve, Praha 1995.

The Sacrament of Matrimony in the Polish National Catholic Church. Dostupné na: http://www.pncc.org/wp-content/uploads/2010/09/Sacrament_of_Matrimony_Synod_Paper_2002.pdf.

43. *synoda Starokatolické církve v ČR,* Šumperk 2003, čl. 16–17, Dostupné on-line na: <http://www.starokatolici.cz/o-nas/dokumenty/synody/43-synoda-starokatolicke-cirkve-v-cr-2003>.

Synodní řád a řád církevních obcí Starokatolické církve v ČR. On-line dostupný na: http://starokatolici-brno.org/?acc=tex_synrad.

Učení náboženství křesťanského. Přijato I. řádným sněmem církve československé dne 28.–30. března 1931. Praha 1948.

Ústava Starokatolické církve v ČR.

Základy víry Církve československé husitské. ÚR CČSH, Praha 1975.

Literatura

ABBOTT N., „Arabic Marriage Contracts among Copts“, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 95 (1941), s. 59–81.

ABDALLAH A., *L'ordinamento liturgico di Gabrielle V, 88° patriarca copto 1409–1427,* Cairo 1962.

- ABRAHAM C. A., „Order of Service of the Sacrament of Matrimony of the Syro-Malankara Church“, *Christian Orient* 9 (1988), č. 2–3, s. 68–71.
- ADAM A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Praha 2001.
- AS-SAFÍ IBN AL-ASSÁL, *Magmu as-Safawí*, sv. 2, Cairo 1908.
- ATIYA A. S., „Ibn al-Assal“, in *Encyclopedia of islam*, sv. III, s. 721–722.
- BARBAGLIO G., *La prima lettera ai Corinti: Introduzione, versione e commento*, Bologna 1996.
- BIALE R., *Women and Jewish Law*, New York 1995.
- BLOCH A., *The Biblical and Historical Background of Jewish Customs and Ceremonies*, New York 1980.
- BUGEL W., „Liturgie byzantsko-slovanského obřadu na území ČSR v 1. polovině 20. století“, in: BUGEL W. A KOL., *Liturgická a eklesiální pluralita na území Československa v první polovině 20. století*, Olomouc 2011, s. 107–133.
- BURMESTER O. H. E., *The Egyptian or Coptic Church; a detailed description of her liturgical services and the rites and ceremonies observed in the administration of her sacraments*, Caire 1967.
- DALMAIS I.-H., *The Eastern Liturgies*, London 1960.
- DAMOHORSKÁ P., „Vývoj manželského a rodinného práva v judaismu“, *Právněhistorické studie* 2009, č. 40, s. 379–391.
- DAY P. D., „Marriage“, in: *Liturgical Dictionary of Eastern Christianity*, Collegeville [MN] 1993, s. 183–185.
- DENZINGER H., *Ritus orientalium Coptorum syrorum et armenorum in administrandis sacramentis*, Würzburg 1863, s. 150–183.
- DIAMANT A., *The New Jewish Wedding*, New York 1985.
- DOBRINSKY H. C., *A Treasury of Sephardic Laws and Customes*, New York 1988.
- FARSKÝ K., *Stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organisaci církve československé*, Praha 1925.
- FENCIK E., *Liturgika ili pojasnenie bogosluženiya svjatoj, vostočnoj, pravoslavno-katolíčeskoj cerkvi na osnovanii tolkovaniya cerkovnago*, Budapešť 1878.
- FERRARO G., *La liturgia dei sacramenti*, Roma, 2008.
- FINDIKYAN M. D., „The Mysteries of Grace and the Grace of Mysteries: Sacraments in the Armenian Church“, in: *Sväté tajomstvá na kresťanskom Východe. Súbor štúdií*, Košice 2008, s. 65–87.

- FITZMYER J. A., *First Corinthians: A New Translation with Introduction and Commentary. The Anchor Yale Bible*, New Haven–London, 2008.
- FLETSCHER R., „Jistý Řek jménem Metoděj“, *Církevní dějiny* 8 (2011), s. 33–63.
- FRITSCH E., „Matrimony in the Ethiopian Church“, in: *Sväté tajomstvá na kresťanskom Východe. Súbor štúdií*, Košice 2008, s. 309–327.
- GAJDOŠ M., „Obrad zasnúbenia a ovenčenia podľa ľvovských trebníkov 17.–20. storočia“, in: *Sväté tajomstvá na kresťanskom Východe. Súbor štúdií*, Košice 2008, s. 257–296.
- GAUDEMET J., „La définition romano-canonique du mariage“, in *Speculum Iuris et Ecclesiarum. Festschrift für W. M. Plöchl zum 60. Geburtstag*, Wien 1967, s. 107–114.
- GENNEP A. van, *Přechodové rituály. Systematické studium rituálů*, Praha 1996.
- GREGORIOS [biskup], „Marriage: the sacrament of marriage“, in Attiya A. (ed.), *Coptic Encyclopedia*, sv. 5, s. 1542–1545.
- GROSSMANN A., *Pious and Rebellious. Jewish Women in Medieval Europe*, Hannover 2004.
- GUTMANN J., *The Jewish Life Cycle*, Leiden 1987.
- HALÍK T., *Prolínání světů. Ze života světových náboženství*, Praha 2006.
- HEBBELYNCK A., VAN LANTSCHOOT A., *Codices coptici vaticani, barberiniani, borgiai, rossiani: Cataloghi ed inventari di manoscritti. Biblioteca Apostolica Vaticana*, Città del Vaticano, 1937.
- HEJBAL D., „To co všichni a všude věřili“, *Communio* 6/2005, s. 4.
- HIGGINS A. J. B., „Ibna al-Assal“, *Journal of Theological Studies* 14 (1943), s. 73–75.
- HOLETON R. D., „Žehnání neživých předmětů a ‚nečlověčích‘ bytostí v anglikánské liturgické tradici“, In: *Obřady žehnání v různých liturgických tradicích* (ed. W. Bugel), Olomouc 2006, s. 23–41.
- HRYCUNIAK S., *Prawosławne pojmowanie małżeństwa*, Białystok 1994.
- ILAN T., *Jewish Women in Greco-Roman Palestine*, Tübingen 2006.
- JAKOBOVITS I., „Homosexuality“, in: *Encyclopaedia Judaica*, 2nd ed., vol. 9, Jerusalem 2007, s. 516.
- JENSSEN H. H., „Die Trauung“, In: *Handbuch der Liturgik. Liturgiewissenschaft in Theologie und Praxis der Kirche*. Leipzig–Göttingen 1995, s. 392–414.
- JUNGA J., HÁJEK J., *Starokatolická církev v ČSR*, Praha 1984.
- JUNGSMANN J. A., *Missarum Sollemnia*, Wien 1962.
- KABAR I., *Misbáh az-zulma*, Káhira 1971.

- KAŠNÝ J., „Rajmund z Peñafortu a jeho Summa o manželství“, *Revue církevního práva* 18 (2012), č. 3, s. 59–70.
- KAŠNÝ J., *Manželství v západní tradici*, České Budějovice 2006, s. 13–36.
- Kitáb rutba al-iklíl al-galíl: ala maugib tartíb al-kanísa al-qibtíja al-urthuduksija al-murqusíja*, Qahira 1888.
- KOKKARAVAYIL S., „The Holy Mysteries in the Syro-Malabar Church“, in: *Sväté tajomstvá na kresťanskom Východe. Súbor štúdií*, Košice 2008, s. 89–113.
- KOLATCH A. J., *The Jewish Book of Why*, London 2000.
- KÖNIG J., *Dokumenty k dějinám českého starokatolictví. Čtvrtý díl 1929–1938*, Praha 2007.
- KORMANÍK P., *Základné sväté tajiny pravoslávnej cirkvi (Teologicko-praktický výklad)*, Prešov 1996.
- KUNETKA F., „Benedictio nuptialis. Slavnostní modlitba nad manžely ve svatebních obřadech“, *Studia theologica* 8 (2006), č. 1, s. 1–21.
- KUNETKA F., „Laudatio matrimonii. Svatební modlitba nad manžely jako locus theologicus“, *Teologický časopis* 4 (2006), č. 1, s. 49–59.
- KUNETKA F., „Od oratio ad sponsas velandas k benedictio nuptialis. Srovnávací liturgická studie“, *Studia theologica* 9 (2007), č. 2, s. 1–17.
- KUNZLER M., *Liturgia Kościoła*, Poznań 1999.
- KÜRY U., *Starokatolická církev: její dějiny, její učení, její cíle*, I. a II. díl, Praha 1998.
- LANDOVÁ M., „Ketuba, manželská smlouva podle židovského práva a její použití v sekulárních právních systémech“, *Revue církevního práva* 41 (2008), č. 3, s. 181–199.
- LAUTERBACH J. A., *Studies in Jewish Law, Custom and Folklore*, New York 1970.
- LIJKA K., „Pierścionki zaręczynowe i ślubne w Kościołach wschodnich“, *Liturgia sacra* 15 (2009), nr 1, s. 35–53.
- LODI E., „La benedizione nuziale: Sua valenza teologico-liturgica“, *Rivista Liturgica* 79 (1992), č. 5, s. 674–691.
- LODI E., „La signification théologique de la bénédiction nuptiale dans les Sacramentaires romains“, in A. M. Triacca, A. Pistoia (eds.), *Le mariage. Conférences Saint-Serge. XLe Semaine d'Etudes Liturgiques, Paris, 29 Juin–2 Juillet 1993*, Roma 1994, s. 206–224.
- LUISIER P., „I santi misteri nella tradizione alessandrina“, in: *Sväté tajomstvá na kresťanskom Východe. Súbor štúdií*, Košice 2008, s. 115–133.
- MACH F., *K otázce rozlučitelnosti křesťanských manželství*, Praha 2005.

- MARCKSCHIES CH., *Mezi dvěma světy. Dějiny antického křesťanství*, Praha 2005.
- MARCUS I. G., *The Jewish Life Cycle*, Seattle 2004.
- METTAOUS [biskup], *Sacrament of holy matrimony*, El Syrian Monastery 2000.
- MEYENDORFF J., *Małżeństwo w prawosławiu. Liturgia, teologia, życie*, Lublin 1995.
- MEYENDORFF J., *Teologia bizantyjska: Historia i doktryna*, Warszawa 1984.
- MODZELEWSKA B., NOWAKOWSKI P., „Małżeństwo IV. B“, in: *Encyklopedia Katolicka*, t. 11, Lublin 2006, sl. 1097–1098.
- MÜLLER, A., „Die liturgische Feier der Eheschliessung“, in: *La celebrazione cristiana del matrimonio. Simboli e testi*, ed. G. Farnedi, Roma 1986, s. 163–214.
- NADOLSKI B., „Sakrament małżeństwa VIII.“, in: *týž, Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1368–1369.
- NOCENT A., „Le Rituel du mariage depuis Vatican II“, in G. Farnedi (ed.), *La celebrazione cristiana del Matrimonio. Simboli e testi. Atti del II Congresso Internazionale di Liturgia, 27–31 maggio 1985*, [Studia Anselmiana 93], Roma 1986, s. 129–144.
- NOSEK B., DAMOHORSKÁ P., *Židovské tradice a zvyky*, Praha 2010.
- NOVOTNÝ A., *Biblický slovník*, Praha 1992.
- NOWAKOWSKI P., „Liturgia sakramentów w greckokatolickich trebnikach ruskich XVII i XVIII w.“, *Liturgia sacra* 13 (2007), nr 2, s. 429–442.
- NOWAKOWSKI P., „Sprawowanie wybranych sakramentów w praktyce grekokatolików w Polsce“, in: *Vysluhovanie sviatostí podľa malého trebníka (recensione ruthena). Vedecká konferencia 25.–26. apríl 2006 na GTF PU v Prešove*, Prešov 2007, s. 67–71.
- ONASCH K., *Liturgie und Kunst der Ostkiche in Stichworten*. Leipzig 1981.
- PETRÁŠ R., „Židovská otázka ve Všeobecném občanském zákoníku“, in: *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, ed. J. Dvořák, K. Malý, Praha 2011.
- RÁB V. J., *Starokatolická církev*, Praha 1918.
- RADLE G., „The Development of Byzantine Marriage Rites as Evidenced by *Sinai Gr. 957*“, *Orientalia Christiana Periodica* 78 (2012), s. 133–148.
- RAES A., *Introductio in liturgiam orientalem*, ed. 2, Romae 1962.
- RAES A., *Le mariage sa célébration et sa spiritualité dans les Églises d'Orient* [Collection Irénikon], Paris 1958.
- RAQUEZ O., „Lo specifico delle Chiese orientali nelle celebrazioni matrimoniali“, in: „*Roma Orientalis*“. *Approcci al patrimonio delle Chiese d'Oriente*, Roma 2000, s. 398–417.

- RATZINGER J., „Zur Theologie der Ehe“, *Theologische Quartalschrift* 149 (1969), s. 53–74.
- RIAD B., „La forma canonica della celebrazione del matrimonio nella Chiesa siro-antiochena cattolica“, in: *Sväté tajomstvá na kresťanskom Východe. Súbor štúdií*, Košice 2008, s. 329–335.
- RIEU Ch., *Supplement to Catalogue of Arabic MSS in the British Museum*, London 1894.
- RUTRLE O., „Poselství Obřadní příručky Dr. Karla Farského“, *Náboženská revue*, 1952, s. 100–115.
- SALAJKA M., „Požehnání svátosti manželství“, *Theologická revue* 1985, s. 179–183.
- SAMIR Kh., „Al-Safi Ibn al-Assal“, in Attiya A. (ed.), *Coptic Encyclopedia*, sv. 7, s. 2075–2079.
- SAMIR Kh., „Gabriel V“, in Attiya A. (ed.), *Coptic Encyclopedia*, sv. 4, s. 1130–1133.
- SARTORE D., „I termini dispensatio / dispositio nel Sacramentario Veronese“, *Ecclesia Orans* 3 (1986), s. 61–80.
- SAUGET J. M., „Le mariage dans le rite syrien occidental“, *L'Orient Syrien* 2 (1957), s. 3–37.
- SAWIRUS IBN AL-MUQAFFA', *History of the Patriarchs of the Egyptian Church. Known as the history of the Holy Church*, Caire 1943–1974.
- SHIFF M., *Proměna rituálu*, překl. M. Hájková, Praha 2006.
- SCHARBERT J., „Ehe. Altes Testament“, in: *Theologische Realenzyklopädie*. Studienausgabe, t. 1, Berlin 1993, s. 308nn.
- SIMAIKA M., *Catalogue of the Coptic and Arabic MSS in the Coptic Museum, the Patriarchate, the principal churches of Cairo and Alexandria and the monasteries of Egypt*, Cairo 1939–42.
- SKOČDOPOLE A., *Příručná kniha bohosloví pastýřského*, Budějovice 1874.
- SPERLING A.I., *Reasons for Jewish Customs and Traditions*, New York 1968.
- SPISAR A., *Věrouka v duchu církve československé*. Díl druhý, Praha 1945.
- STEMBERGER G., *Jüdische Religion*, 3. Aufl., München 1999.
- STRÁNSKÝ P. B., *Historický vývoj a současná podoba české starokatolické liturgie* [Rigorózní práce], Olomouc 2008.
- ŠIMANSKIJ G. I., *Liturgika: Tainstva i obrjady*, Moskva 2003.
- TAFT R. F., *Život z liturgie: tradice Východu i Západu*, Olomouc 2008.
- TOMAN R., *Starokatolická církev v ČSR (ČSSR) od roku 1945 do roku 1990*, [Diplomová práce], Praha 2003.

- TOVEY Ph., „West Syrian Marriage Rites“, *Studia liturgica* 25 (1995), s. 192–206.
- TRTÍK Z., *Komentář k věrouce, dílu II*, Praha 1955.
- VALUPARAMPIL K., „Theology and Spirituality of Holy Matrimony According to the Malankara Syrian Church“, *Christian Orient* 11 (1990), č. 3, s. 136–144.
- VELLIAN J., „Mariage Customs of the Knanites“, *Christian Orient* 9 (1988), č. 2–3, s. 60–67.
- VERCAMMEN J., *Unie starokatolických církví – zpráva pro Světovou radu církví v roce 2007*.
- VESELSKÁ D., *Mazal tov*, Praha 2006.
- VRIES de, S. Ph., *Židovské obřady a symboly*, Praha 2008.
- WENHAM G. J., *Genesis 1–15*, [Word Biblical Commentary 1], Waco [TX] 1987.
- WESTERMANN C., *Genesis 1–11: A Continental Commentary*, Minneapolis 1984.
- WITTIG A. M., „Die Einsegnung einer zweiten Ehe“, *Ostkirchliche Studien*, 1983, Bd. 1, s. 45–48.